

ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΤΕΧΝΑΙ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

«**Η «Χειραφετημένη»**»

Χρ. Παπαζαφειροπούλου.

Θέατρον Κυβέλης.

Δέν εἶναι πολὺς καιρὸς, πού ὁ κ. Χρ. Παπαζαφειρόπουλος, ἐδημοσίευσε ἓνα δράμα του με τὸν τίτλο ἡ «Χειραφετημένη».

Οἱ ἐφημερίδες τότε ἔγραψαν λίγα καλὰ λόγια, τὰ συνηθισμένα πάντα εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις, πού μᾶλλον ἦσαν φιλοφρονήματα πρὸς τὸν νεαρὸν συγγραφέα καὶ ὄχι κρίσεις σοβαραί.

Γιὰ ὅσους ὅμως καταλαβαίνουν ἀπὸ θέατρο, τὸ πρᾶγμα εἶχε διαφορά. Αὐτοὶ εἶπαν : Νὰ ἓνα δράμα· γιατί ἐδημοσιεύθη καὶ δέν παίζεται ; Νὰ ἐπὶ τέλους ἓνας συγγραφεὺς *Δραματικός* !

Καὶ δέν εἶναι λίγο αὐτὸ στὸν τόπο μας, στὴ φτωχικὴ μας θεατρικὴ φιλολογία.

Πολλὰ ἔργα εἶχαν κάτω ἀπὸ τὸν τίτλο τους, εἴτε στὸ ξώφυλλο τοῦ βιβλίου, εἴτε στὸ θεατρικὸ πρόγραμμα, τὴ λέξι δράμα, μὰ λίγα, πολὺ λίγα, ἀπ' αὐτὰ ἦσαν πραγματικὰ δράματα.

Μπορεῖ νὰ φανέρωναν συγγραφικὸ, ποιητικὸ, ἡθογραφικὸ, ἢ ξέρω γὼ τί ἄλλο ταλέντο, μὰ μόνο δραματικὸ ταλέντο δέν κατώρθωναν νὰ μᾶς δεῖξουν.

Ὁ κ. Χρ. Παπαζαφειρόπουλος με τὴ «Χειραφετημένη» του, μᾶς ἔδινε πολλὰς ἐλπίδες, γιὰ νὰ μὴν πῶ βεβαιότητες, πὼς ἐὰν τὸ δράμα παιχθῇ, θὰ σταθῇ στὴ σκηνή, ὅπως λένε στὴ θεατρικὴ γλῶσσα.

Τὸ μόνο ἀληθινὸ κριτήριον γιὰ τὰ θεατρικὰ ἔργα εἶναι ἡ σκηνή. Στὸ διάβασμα χάνουν πολὺ, πάρα πολὺ. Πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ μάτι τοῦ ἀναγνώστου μεγάλη πείρα τῆς σκηνῆς, γιὰ νὰ μπορέσῃ ν' ἀναπαραστήσῃ με ἀκρίβεια μπροστά του ὅλας τὰς σκηνὰς τοῦ δράματος καὶ νὰ μὴν τοῦ ξεφύγῃ ἡ ἀληθινή του ἀξία.

* *

Καὶ νὰ λοιπὸν στῆς 28 Ἰουλίου, εἰς τὸ θέατρον Κυβέλης, παίζεται ἡ Χειραφετημένη καὶ ὁ κόσμος χειροκροτεῖ, συγκινεῖται, θαυμάζει, ἐνθουσιάζεται, πολλὰς φορὰς ὁ συγγραφεὺς καλεῖται στὴ σκηνή.

Ἡ μία σκηνὴ διαδέχεται τὴν ἄλλη φυσικὰ, πιθανὰ, ἀβίαστα καὶ με μιὰ μεγάλῃ γοργότητι ὥς τὴ στιγμή πού ἐπέρχεται ἡ λύσις.

Δέν ἔχει τίποτα πού νὰ κουράσῃ τὸν κόσμο, πού νὰ τὸν κἀνῃ νὰ χασμουρηθῇ. Ὁ διάλογος φυσικὸς καὶ σύντομος.

Οἱ χαρακτῆρες ὅλοι με δυνατὰς γραμμὰς χαραγμένοι, καὶ ὅλοι διάφοροι με τὰς ἀναγκαίας ἀντιθέσεις πού θ' ἀποτελέσουν τὸ ἀρμονικὸ σύνολο.

Ἡ θαρραλέα καὶ ἀποφασιστικὴ Μαρία Λοῦζιδη, σὲ τὴν ὥραία ἀντίθεσιν πού εὐρίσκεται με τὴν δεσποινίδα Γεράνη πού θεωρητικῶς μόνο ὑποστηρίζει τῆς ἴδιας με αὐτὴν ιδέας, ἀλλὰ ὁπισθοχωρεῖ ὅμως εἰς πρώτην περίστασιν.

Ὁ χυδαῖος τραπέζίτης καὶ ὁ ἐλεεινὸς ἀδελφὸς στέκονται ἀντίκρυ ἀπὸ τὸν εὐγενικὸν γιατρό, πού εἶναι ἐτοιμὸς νὰ κἀνῃ κάθε θυσιά γιὰ τὴν εὐτυχία τῶν ἄλλων.

* *

Πολλοὶ θέλουν νὰ ποῦν, χωρὶς βέβαια νὰ μποροῦν νὰ ἀρνηθοῦν τὴ δραματικὴ ἀξία τοῦ ἔργου, πὼς ὁ κ. Παπαζαφειρόπουλος ἐπηρεάσθη ἀπὸ διάφορα διαβάσματα γιὰ νὰ πλάσῃ τὸ μῦθον του, καὶ δέν μπόρεσε νὰ ἐπηρεασθῇ ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν περιβάλλον καὶ νὰ ἀρπάξῃ ἀπ' τὴ ζωὴ τὴν ὑπόθεσιν του.

ἴσως ἔχουν δίκαιον. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν πραγματικὰ συμβαίῃ τοῦτο, δὲ θὰ μοῦ ἀρνηθοῦν πὼς ὁ κ. Παπαζαφειρόπουλος, σὰν λαμπρὸς τεχνίτης πού εἶναι, ἤξερε πολὺ καλὰ νὰ κρύψῃ τοῦτο τὸ ἐλάττωμα τοῦ ἔργου του. Ἐγὼ τοῦλάχιστον πολὺ λίγο τὸ βλέπω.

Γιατὶ σὰς παρακαλῶ, δέν ὑπάρχουν πολλὰς γυναικες στὴν Ἑλλάδα, πού εἴτε ἀπὸ διαβάσματα, εἴτε ἀπὸ τῆς νέας Εὐρωπαϊκῆς ιδέας τοῦ φεμινισμοῦ ἐπηρεασμένες, μοιάζουν με τὴν ἡρωίδα τοῦ κ. Παπαζαφειροπούλου ;

Ἡ νομίζουν πὼς δέν ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ ὁ συγγραφεὺς λιγάκι ἐπηρεασμένος ἀπὸ ξένα διαβάσματα, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ πλάσῃ καλύτερα τὴν ἐπηρεασμένη ἡρωίδα του ;

Καὶ ἐὰν ἡ Μαρία Λοῦζιδη, στὸ τέλος ἐφαίνετο ἡ νικήτρια τῶν νέων ιδεῶν καὶ ἐπομένως καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς ὁ ἐπαναστάτης, πού θὰ ἀνοιγε καινούριους δρόμους, πρὶν ἀπὸ τὴν ὥρα, γιὰ τὸ γυναικεῖο ἔθνημα στὴν Ἑλλάδα, πᾶσι καλὰ, θὰ εἶχαν δίκαιον νὰ ποῦν ὅτι θέλουν.

Μὰ ἡ δυστυχημένη αὐτὴ γυναίκα, στὸ τέλος ὁμολογεῖ, πὼς ὅλα αὐτὰ ἦταν μιὰ τρέλλα καὶ ὁ συγγραφεὺς, διὰ μέσου τῶν γραμμῶν τοῦ δράματος, φαίνεται νὰ διακηρύττῃ, πὼς δέν εἶναι ἀκόμα καιρὸς στὸν τόπο μας γιὰ τῆς καινούριες αὐτὰς ιδέας, πὼς δέν ἔχουν ὠριμάσῃ καὶ εἶναι καλύτερα νὰ ζήσουμε τὴν ὥραία καὶ νοσταλγικὴν ζωὴ τῶν προλήψεων.

* *

Ἐπὶ τέλους ὅλοι οἱ νέοι συγγραφεῖς στὴν ἀρχὴ τοῦ σταδίου των, ἦσαν πολὺ ἢ λίγο ἐπη-
ρεασμένοι.

Δὲ μᾶς ἐνδιαφέρει τοῦτο καὶ πολὺ, τὸ παρα-
τρέχουμε, ἄλλο εἶναι ἐδῶ τὸ ζήτημά μας.

Πρόκειται νὰ δοῦμε, ἐὰν ὁ κ. Παπαζαφειρό-
πουλος ἔχη τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, ποὺ στὸ μέλλον
θὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν μιὰ λαμπρὰ θέσι στὴ
δραματικὴ κονίστρα, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ μὲ
τόση ἐπιτυχία ἀγωνίστηκε.

Ἡ δραματικὴ τέχνη τῆς Χειραφετημένης
τοῦλάχιστο, μᾶς τὸ βεβαιώνει.

Ἔχουμε δὲ ὅλη τὴν πεποίθησι πὼς ἂν στὸ
μέλλον τὸν ἐπισκεφθῇ καὶ μιὰ μεγαλοφυΐς ἀκόμα
ἐμπνευσις, θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὴν φέρῃ εἰς
πέρας, θὰ μπορέσῃ νὰ τὴν ἐκτελέσῃ.

Ἐνῶ ἄλλοι μὲ πλῆθος ἴσως μεγαλοφυῶν
ἐμπνεύσεων, θὰ πελαγώσουν στὴ μεγαλοφυΐα
τους. Δίπλα στὸν ποιητὴ πρέπει πάντα νὰ
στέκεται ὁ τεχνίτης.

Ξέρουμε βέβαια, πὼς κάθε ἄνθρωπος ἔχει
στιγμὲς ἐμπνεύσεως, ἀλλὰ δὲν εἶναι τεχνίτης καὶ
δὲν ἔχει τὴ δύναμι νὰ ἐξωτερικεύσῃ, ὅτι αὐτὸς
αἰσθάνθηκε, γιὰ νὰ τὸν αἰσθανθοῦν καὶ οἱ ἄλλοι.

Ὁ κ. Παπαζαφειρόπουλος εἶναι δραματικὸς
τεχνίτης πρώτης τάξεως.

Ἡ Χειραφετημένη του μᾶς δίνει ὅλες τῆς
ἐλπίδες γιὰ τὸ συγγραφεὶα της καὶ γιὰ τὸ φτωχὸ
μας Ἑλληνικὸ Θέατρο.

* *

Οἱ ἠθοποιοὶ τοῦ Θεάτρου Κυβέλης ἐπῆραν
μὲ πόνο τοὺς ρόλους των καὶ ἔπαιζαν λαμπρά.
Τόσο ὁ κ. Παπαγεωργίου ὡς σύζυγος, ὅσο καὶ ὁ
κ. Μαρίκος ὡς γιατρὸς, ὁ κ. Πλέσσας ὡς ἀδελφὸς
καὶ ἡ δεσποινὶς Κολλυβά ὡς Ἀνθὴ Γεράνη.
Ἡ μικρὰ δεσποινὶς Τασσόγλου πάντα χαριτω-
μένη στὴ σκηνή, παίζει πολὺ καλὰ τοὺς ρόλους
τῆς καὶ μᾶς ὑπόσχεται πολλὰ γιὰ τὸ μέλλον.

Ἡ Κυβέλη ὡς Μαρία Λοιζίδη ἦτον τελεία,
ὅπως πάντοτε ἄλλως τε.

Σ. ΧΑΡΑΗΣ

Σημειώσεις. — Πρὶν κλείσω τὸ ἄρθρο μου,
δὲ νομίζω ἄσκοπο ἐδῶ ν' ἀναφέρω, μιὰ καλλι-
τεχνικὴ παραότασι ποὺ ἐδόθηκε χθὲς τὸ βράδυ
στὸ Βαριετὲ ἀπὸ τὸ θίασο τοῦ Μέγκουλα, ἕνα
ἀπὸ τοὺς πρωταγωνιστὰς τοῦ διαλυθέντος Βασι-
λικοῦ Θεάτρου. Ἐπαίχθηκε ἡ Μόνα Βάνα τοῦ
Μαίτερλιγκ. Ὁ κ. Μέγκουλας μᾶς ἔδωσε ἕνα
θαυμάσιον Προιγνηθάλιν καὶ ἡ κυρία Στεφάνου
ὡς Μόνα Βάνα ἔδειξε ὅτι εἶναι δραματικὴ ἠθο-
ποιὸς πρώτης τάξεως. Εἰς τὴν τρίτην μάλιστα
προᾶξιν μᾶς ἔδωκε ὅλη τὴν ἡδονικὴ φοικίασιν καὶ
τὴ μεγάλη ἀπόλαυσιν τῆς τραγωδίας. Θυμηθῆκαμε
παλῆρες ἡμέρες, ὅταν τὴν ἐθαυμάσαμε Κασσάνδρα
στὴν Ὁρέστεια τοῦ Αἰσχύλου.

Ὁ ἴδιος

«**Ἡ Πρωθυπουργίνα**». — «**Ὁ Κωλέτης**».

«**Ὁ Μαρμαρωμένος βασιληᾶς**». —

«**Μαρία ἡ Πενταγιώτισσα**». —

Μιὰ ἀπάντησις.

Τὰ θεατρικὰ προγράμματα καὶ αἱ ἐφημερίδες, ποὺ
ἀνῆγγεσαν τὴν «πρώτην» τῆς «Πρωθυπουργίνας» τοῦ
κ. Τίμου Μαραϊτίνου ἐχαρκτήρισαν τὸ νέον αὐτὸ ἔργον
τοῦ συγγραφέως τοῦ «Μαραθωνείου δρόμου» καὶ τοῦ
«Ἀνθρώπου τῆς ἡμέρας» ὡς Ἐπιθεώρησιν τῶν Ἀθη-
νῶν μετὰ ἑκατὸν ἔτη. Εἰμαι βέβαιος, ὅτι ὁ χαρακτη-
ρισμὸς αὐτὸς ἐδόθη εἰς τὴν «Πρωθυπουργίνα» ἁ-
πλῶς διὰ νὰ κεντηθῇ ἡ περιέργεια τοῦ Ἀθηναϊκοῦ
κοινοῦ, τὸ ὁποῖον τώρα τελευταῖα ἔπαθεν ἀπὸ κάποιον
κακοήθη πρετόν.... Ἐπιθεωρήσεων μετ' ᾠδικῶν
ἐπιπλοκῶν.

Ἡ «Πρωθυπουργίνα» ἔχει τόσην σχέσιν πρὸς τὸ νεο-
φανὲς αὐτὸ θεατρικὸν εἶδος, ποὺ λυμαίνεται ἀπὸ πέ-
ρσαι τὴν Ἑλλην. Σκηνήν, ὅσην καὶ τὸ ζωντανὸν
πνεῦμα τοῦ κ. Μωραϊτίνου πρὸς τὸ νεκρὸν γράμμα
τῶν συγγραφέων τῶν «Παναθηναίων». Δηλαδὴ καμ-
μίαν, μὰ ἀπολύτως καμμίαν. «Ἡ Πρωθυπουργίνα»
εἶναι ἀπλούστατα μιὰ λεπτὴ καὶ ἔξυπνη σάτυρα τῆς
Ἑλληνίδος σωφραζέτ καὶ τῶν σημερινῶν Ἀθηνῶν. Ὁ
κ. Μωραϊτίνος ἐφαντάσθη τὴν γυναῖκα εἰς τὸν τόπον
μας κερδίζουσιν μιὰ μέρα τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου ἀλλὰ
μένουσιν πάντοτε Γυναικα. Μὲ τίς ἀθῶες δηλαδὴ,
ἀδυναμίες τῆς καὶ τὰ αἰώνια χαριτωμένα ἐλαττώματά
τῆς. Σὲ μιὰ σκηνὴ τῆς πρώτης πράξεως, ἡ πρόεδρος
τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, κυρία Φρου-Φρου, ἀνοί-
γει τὸ προεδρικὸν χαρτοφυλάκιόν της καὶ πέφτουν
ἀπὸ μέσα ἀντὶ τῶν ἀναμενομένων νομοσχεδίων, ἕνα
σωρὸν... μπουκαλάκια μὲ μυρωδιές. Σὲ κάποια ἄλλη
τῆς β' πράξεως, τὸ Ὑπουργικὸν συμβούλιον διακό-
πτει τὴν συνεδριάσιν του... γιὰ νὰ πᾶνε οἱ Ὑπουρ-
γίνες στὰ μαγαζιά.

Τέτοιες λεπτές, ἔξυπνες καὶ πεταχτές σκηνὲς στολί-
ζουν ὁλόκληρον τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον καὶ ἐνότητά ἔχει
καὶ δὲν στερεῖται μύθου ἱκανοῦ νὰ τοῦ δώσῃ τὴν μορ-
φὴν ἀρτίας σατύρας. Ἄν ἔλειπαν τὰ τραγυδάκια—γιὰ
τὰ ὁποῖα δὲν εὐθύνεται ὁ κ. Μωραϊτίνος—καὶ ἂν οἱ
ἠθοποιοὶ ἦσαν περὶ μελετημένοι καὶ περὶ προσεκτικοί,
ἡ «Πρωθυπουργίνα» θὰ ἐσημείωνε μίαν ἀπὸ τὰς
μεγαλειτέρας ἐφετεινὰς θεατρικὰς ἐπιτυχίας. Ἐν τού-
τοις ἕως σήμερον ἐπαίχθη δεκάκις καὶ — πρᾶγμα
σπάνιον εἰς τὰ θεατρικὰ χρονικά—ὁ συγγραφεὺς τῆς
ἐκλήθη ἐπὶ σκηνῆς καὶ ἐχειροκροτήθη ἐνθουσιωδέ-
στατα καὶ τὴν τρίτην ἀκόμη βραδίᾳ τῆς παραστά-
σεώς της.

Εἶπα, ὅτι οἱ ἠθοποιοὶ ἦσαν ἀμελέτητοι καὶ ἀπρό-
σεκτοι, τοῦλάχιστον τὴν βραδίᾳ τῆς «πρώτης». Ἐν
τούτοις πρέπει νὰ κάμω κάποιαν ἐξαίρεσιν γιὰ τὴν κ.
Νίκα, ἡ ὁποία ὅπως συνήθως ἦτο χαριτωμένη καὶ μᾶς
ἔδωσε μίαν πολὺ καλὴν «Πρωθυπουργίνα».

*
* *

«Ο Κωλέτης» πού ἐδόθη εἰς τὸ «Πανελλήνιον» εἶναι μία ἱστορικὴ κωμωδία τοῦ κ. Πολ. Δημητρακοπούλου.

Ὁ υἱὸς τῆς κ. Ντέ-Παρμενίωνος, μιᾶς Φαναριώτισσας τοῦ 1835 καὶ φιλενάδας τοῦ Κωλέτη, ἀπατᾷ τὴν κόρην κάποιου Μαλτέζου Τζοβανίνου, ὁ ὁποῖος πηγαινεὶ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ, ἀπειλῶν σκάνδαλον, ζητεῖ ἱκανοποίησιν. Ὁ Κωλέτης τότε ἐξατλεῖ ὅλην του (;) τὴν πονηρίαν, πείθει τὴν μητέρα καὶ τὸν υἱὸν Ντέ-Παρμενίωνος, ὅτι ἡ ἀπατηθεῖσα κόρη εἶναι νόθος θυγάτηρ κάποιου Πάπα καὶ κάποιας Ἰταλίδος πριγκιπίσσης, κ' ἔτσι ὁ ἀπατεὼν νυμφεύεται τὴν κόρην τοῦ Μαλτέζου.

Γύρω ἀπὸ τὴν φανταστικὴν αὐτὴν ἱστορίαν ὁ κ. Δημητρακόπουλος μᾶς παρουσιάζει σὲ ὁμορφες καὶ τεχνικὲς σκηνὰς τὸ 35, ἂν καὶ τὸ φῶς μποροῦσε νὰ ἦταν καὶ ζωηρότερον καὶ τὰ ἱστορικὰ πρόσωπα, πού παρουσιάζονται στὴ σκηνὴν κάπως ἐντονότερα χαρακτηρισμένα καὶ περὶ ἀληθινά. Πρὸ πάντων ὁ Κωλέτης.

Μὲ δυὸ λόγια. «Ὁ Κωλέτης» ὡς ἔργον σκηνηκὸν θίγει τὸ τέλειον. Ἐπειδὴ ὁμως παρουσιάζεται ὡς ἱστορικὸν ἔργον καὶ χαρακτηριστικὸν τοῦ περιφίμου ὑπουργοῦ τῶν Ἑσωτερικῶν ἐπὶ Ὁθωνος, ἡ τελειότης του φθάνει μέχρως ἐνὸς ὀρισμένου σημείου. Καὶ βέβαια· ἡ πανθομολογουμένη ἐξυπνάδα τοῦ Κωλέτη καὶ ἡ πονηρία του, πού ἐγέννησαν τόσα πράγματα εἰς τὸν Ἀντιβασιλέα, δὲν εἶναι κρῖμα νὰ ἐξαντλοῦνται ἀπὸ ἓνα συγγραφέα εἰς μεσιτικὰ κεραισιτικὰ καταρνώματα; Ἐπειτα τὸ παραμῦθι, πού πλάττει ὁ Κωλέτης γὰρ νὰ πείσῃ τὴν οἰκογένειαν Παρμενίωνος, ὅτι ἡ ἀπατηθεῖσα κόρη τοῦ Τζοβανίνου εἶναι ἀπὸ πριγκιπικὴ καὶ Πατικὴ οἶ, δὲν σὰς φαίνεται σὰν κάπως δυσκολοχώνευτο χάτι γὰρ στομάχι Φαναριώτισσας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ μάλιστα Φαναριώτισσας, πού—ὅπως τὴν παρουσιάζει ὁ Δημητρακόπουλος—εἶχεν ἀνοικτὸ φιλολογικὸν σαλόνι καὶ ἐδέχετο κάθε Τετάρτῃ ὅλες τὰς πνευματικὰς κορυφὰς τῶν ἡμερῶν τῆς;

Ὁρισμένως, ὁ κ. Δημητρακόπουλος, μὰ ξεχωριστὴ Ἑλληνικὴ ἰδιοφυΐα, βιάζεται ἀπελπιστικὰ ὅταν γράφῃ. Καὶ ὁ «Κωλέτης» ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα ἔργα του, εἶναι ἔργον πολὺ βιαστικόν.

Οἱ ἡθοποιοὶ ὅλοι ἐφιλοτιμήθησαν καὶ ἔπαιξαν θαυμάσια. Ὁ κ. Μαρίκος μᾶς ἔδωκεν ἓνα Κωλέτην ἔξοχον. Ὁ κ. Ζάνος ὡς Μαλτέζος ὑπῆρξεν ἀμίμητος. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ κ. Περίδου ὡς κ. Παρμενίωνος καὶ οἱ ἄλλοι ὁ καθένας εἰς τὸν ρόλον του.

Γιὰ τὴν Κυβέλη ἀρκοῦμαι ν' ἀναφέρω — ἃς προσέξουν καλὰ οἱ κ.κ. πρωταγωνίστριες — ὅτι κατεδέχθη νὰ παίξῃ τὴν κόρην τοῦ Μαλτέζου, ἓνα ἐντελὼς ἀσημαντον ρόλον. Καὶ ὁμως ἡ Κυβέλη ἦταν ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἡ πρωταγωνίστρια.

* *

Εἰς τὸ «Σύνταγμα» ἐδόθη καὶ ὁ «Μαρμαρωμένος Βασιληᾶς» τοῦ κ. Νικολοπούλου, δράμα ἱστορικὸν εἰς πράξεις 4.

Ἡ ὑπόθεσις του, ἀνάγεται εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ τελευταίου Αὐτοκράτορος μας. Τὸ θέμα ὁμως αὐτὸ, πού σ' ἔναν Ντ' Ἀνούντσιο θὰ ἐνέπνεεν ἐν' ἀριστοῦργημα ἴσως, εἰς τὸν κ. Νικολόπουλον δὲν ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γράψῃ τίποτ' ἄλλο παρὰ τέσσαρας πράξεις, αἱ ὁποῖαι ἡμποροῦσαν νὰ ἦσαν καὶ ὀκτὼ ἢ καὶ καμμία. Μονόλογοι ἔκτενεις καὶ κουραστικοί, ἔλλειψις κάθε δράσεως, ἀγνοία τῆς σκηνῆς καὶ τῶν συνθηκῶν τοῦ θεάτρου, κατεδίκασαν τὸ ἔργον αὐτὸ εἰς ἄμεσον θάνατον.

Ὁ κ. Νικολόπουλος ἐπεχείρησε κατὰ τὴν ἀνώτερον τῶν δυνάμεων καὶ ἀπέτυχε. Ἄν ἐπιχειρήσῃ νὰ γράψῃ τίποτε εὐκολώτερον — ποῖος ξέρει — πιθανὸν καὶ νὰ ἐπιτύχῃ.

* *

Μὲ ἀστρατόβρονον καὶ ἄνεμον καὶ σκοτάδι ἐσημείωσεν ὁ Θεὸς τὴν γέννησιν τῆς Μαρίας. Ἔτσι συμβολίζεται τὸ πνεῦμα τῆς καταστροφῆς πού σκορπᾷ γύρω τῆς ἡ ὥρα ἡ Ἑλεῦθερη, ἡ ἡρώς τοῦ κ. Νιρβάνα στὸ δράμα τοῦ «Ἡ Πενταγιώτισσα».

Ὁ μῦθος του δὲν ἔχει τίποτα τὸ κοινὸν στὶς λεπτομέρειες μὲ τὴν ζωὴν τῆς ἱστορικῆς ἐταίρας τῶν Πενταγιῶν, πού πέθανε μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν.

Στ' ἀμπέλι κάποιου χωρικοῦ γιορτάζουν τὸν τρύγον. Ὁ χορὸς δίνει καὶ πέρνει, ὅταν ἔξαφνα ἡ Μαρία, πού εἶχε φθάσει ἀθέατη, ὁρμᾷ μὲ κάποιαν ὥραϊαν ὁρμὴν κ' ἀρχίζει νὰ σέρνῃ τὸν χορὸν. Ἡ Μάρθα ὁμως — ἡ γυναῖκα κάποιου Θανάση Βρετοῦ πού περιφρονηθῆκε κάποτε στὸν ἔρωτά του ἀπὸ τὴν Μαρία — ζηλεύει, παρὰ τὸν χορὸν καὶ καλεῖ τὸν ἄντρα τῆς νὰ φύγουν. Ἐκεῖνος τὴν βρίζει καὶ συμπλέκεται μὲ τὸν Ποθητὸν, ἓνα παλληκάρι, πού χαίρεται τώρα τὴν ἀγάπην τῆς Μαρίας. Ἀνάμεσα ὁμως στὰ μαχαίρια τῶν ἀνταρτῶν, μπαίνει ἡ Πενταγιώτισσα καὶ ἐμποδίζει τὸ ματοκύλισμα.

Ἐν τούτοις ἡ γοργὰ-Καλὴ, μὰ μέγαιρα θυμωμένη κατὰ τῆς Μαρίας, ἡ μητέρα τῆς ὁποίας εἶχεν ἀπορρίψει πρότασιν γάμου διὰ τὸν υἱὸν τῆς ἓνα ἀπαίσιον τύπον, τὸν Σπινωβαγγέλην, δημιουργεῖ κάποιαν διαβολικὴν πλεκτάνην, οἱ ἀντίζηλοι συναντῶνται καὶ ὁ Ποθητὸς σκοτώνει τὸν Θανάση.

Τὸ χωρὶς τότε ὀλόκληρο ἐξεγείρεται μανιωμένο ἐναντίον τῆς Μαρίας. Ἀποφασίζει νὰ τὴν θάψῃ ζωντανήν καὶ νὰ τὴν πομπέσῃ. Ἡ ἐπίθεσις γίνεται τὸ ἴδιο βράδυ, πού ἡ Μαρία δέχεται τὸν ἐραστὴν τῆς ἀνύποπτη. Ὁ Ποθητὸς ὁρμᾷ νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν πόρτα, μὰ ὁ Σπινωβαγγέλης προφθάνει καὶ τοῦ χώνει τὸ λᾶζο στὰ στήθια.

Μιστρελλὴ τότε ἀπὸ τὸν πόνο ἡ Μαρία, ἀρπάζει ἓνα ποτήρι εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε λυώσει τὴ σκουριὰ ἐνὸς ἀρχαίου καθρέφτη καὶ πίνει τὸ φαρμάκι, πού «τὸ δούλεψαν τῆς ὁμορφιάς τὰ μάγια».

Σκηνηκῶς «Ἡ Πενταγιώτισσα» πιθανὸν νὰ μὴν εἶναι ὑπόδειγμα τελειότητος. Γιατὶ κ' αὐτὴ εἶναι — ὅπως ὅλα τὰ δραματικὰ ἔργα τοῦ Νιρβάνα — δράμα ἐσω-

τερικόν. Μὲ ψυχικὸν διάλογον, μὲ ὥραϊαν καὶ δυνατὴν σύλληψιν καὶ ἀριστοτεχνικὴν ἐκτέλεσιν.

Τὰ ἐλαττώματά της εἶναι τὰ ἴδια μὲ τὰ ἐλαττώματα τοῦ «Ἀρχιτ. Μάρθα» καὶ τοῦ «Χελιδониού». Καὶ ὅ,τι θὰ εἶχε νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς σ' ἐκεῖνα — κάποιαν ἀτημελησίαν εἰς τὴν δρᾶσιν — παρατηρεῖ καὶ σ' αὐτό. Ἀλλὰ καὶ στοὺς κριτικούς μας θὰ εἶχε νὰ κάμῃ κανεὶς τὰς ἰδίας παρατηρήσεις. Ἰδίως σὲ κείνους, ποὺ δὲν ἐκατάλαβαν ἀκόμη ὅτι, ὁ κ. Νιρβάνας εἶναι ποιητὴς καὶ κατὰ συνέπειαν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προσεξοφλήσῃ τὸν χρόνον καὶ νὰ δραματοποιήσῃ τὸ σύμβολον, ποὺ κρύβεται μέσα στὴν ψυχὴ τῆς πραγματικῆς Μαρίας τῆς Πενταγιώτισσας καὶ ποὺ ὕστερα ἀπὸ πενήντα ἢ ἑκατὸ χρόνια ἡ δημοτικὴ Μοῦσα θὰ διηγῆται σὰν θρύλλον καὶ σὰν Παράδοσιν στοὺς ἀπογόνους μας.

*
* *

Ὁ κ. Γ. Β. Τσοκόπουλος, μοῦ ἔκαμε τὴν τιμὴν ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰ «Ἀθηναῖκά Γράμματα» μου τοῦ προηγουμένου τεύχους τῆς «Νέας Ζωῆς». Ἡ ἀπάντησις ἔγεινεν ἐμμέσως μὲν εἰς τὴν «Ἑστίαν» ἀμέσως δὲ εἰς τὰς «Ἀθήνας» τὴν μεθεπομένην τῆς «πρώτης» τῆς «Χειραφετημένης».

Ὁ κ. Γ. Β. Τσοκόπουλος, εἶχεν ὀρισμένως ἄδικον ν' ἀπαντήσῃ. Πρῶτα-πρῶτα γιατί ἔδειξε ὅτι ἐπειράχθηκε κ' ὕστερα γιατί ἐπεχείρησε νὰ ὑπερασπισθῇ ζήτημα ὃχι καὶ πολὺ κολακευτικὸν δι' ἓνα συγγραφέα εἰλικρινὴ κ' εὐσυνειδητόν.

Μὰ τὴν ἀλήθεια, δὲν πιστεύω ὁ κ. Γ. Β. Τσοκόπουλος νὰ φρονεῖ στ' ἀλήθεια ὅτι τὰ «Παναθηναῖα» εἶναι ἀριστοῦργημα καὶ μάλιστα ὅτι ἔχουν ἀναλογίες πρὸς τοὺς «Βατράχους» τοῦ Ἀριστοφάνους. Κι' ἀφοῦ βέβαια, δὲν πιστεύει σὲ μιὰ τέτοια ἡλιθιότητα, πὼς ἐτόλμησε ἄραγε νὰ τὴν ὑπογράψῃ.

Ὁ ἀγὼν τῆς ζωῆς εἶναι δύσκολος εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Καὶ τὰ θεατρικά ποσοστά δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι εἶναι πολὺ ἐλκυστικά. Γι' αὐτὸ δὲν ἡμπορεῖ νὰ κατηγορήσῃ κανεὶς ἐκεῖνον, ποὺ θὰ γράψῃ ἓνα ἀνόητον ἔργον, ὅπως αἱ Ἐπιθεωρήσεις ποὺ παίζονται στὴ «Νέαν Σκηνήν». Ἀφοῦ εἶναι γνωστὸν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι οἱ ὀλιγώτερον κερδίζοντες ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά τους, καὶ τὸ κοινὸν τῶν θεάτρων, τόσφ ἀμόρφωτον ἀκόμη, ὥστε νὰ χειροκροτῇ ἐπὶ σειρὰν ὅλην παραστάσεων τὰ «Παναθηναῖα» τοῦ 907 καὶ 908. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ εἴμεθα σύμφωνοι μὲ τὸν κ. Τσοκόπουλον. Διαφωνοῦμεν ὅμως καὶ δυστυχῶς θὰ διαφωνοῦμεν αἰωνίως, εἰς τὰ ἐπιχειρήματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀνέλαβε νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς ἐκτιμῆσεως τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου, τῶν νόθων πνευματικῶν τέκνων του. Τὶ διάβολο, ἔχει ἀνάγκη ὁ κ. Τσοκόπουλος νὰ ὑποδείξῃ ἐγὼ εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ «Εἰς ἀναζήτησιν τῆς Εὐτυχίας» τοῦ «Παιδιοῦ» τῆς «Βασιλίσσης Σαββᾶ» καὶ τῆς «Θεοδώρας», ἔργων ποὺ ἂν δὲν ἐθριάμβευσαν ἐπάνω εἰς τὴν σκηνὴν ἔδειξαν ὅμως τὸν εὐσυνειδητόν ἐργάτην τῶν γραμμάτων, ὅτι τὰ «Παναθηναῖα» τὰ γεννηθέντα «τῇ συμπράξει πολλῶν

λογίων καὶ ἡθοποιῶν εἶναι νόθα πνευματικά τέκνα του; Καὶ ἀρμόζει, εἰς τὴν εὐφύαν του, νὰ τοῦ τὰ ὑποδεικνύουν ἄλλοι ὡς νόθα;

Ἄς μὲ πιστεύσῃ ὁ κ. Τσοκόπουλος. Τὰ δάκρυά μου γιὰ τὸν ἐξευτελισμὸν τῆς Τέχνης δὲν εἶναι κροκοδείλεια — ὅπως δι' ἄσχυρίζεται. Δὲν ὑπάρχει ἄλλως τε κανεὶς λόγος νὰ εἶναι. Ἀπὸ τὴν φιλολογικὴν ἐργασίαν μου δὲν περιμένω νὰ ζήσω κ' ἐπομένως ἀδιαφορῶ ἐντελῶς ἂν ἡ «Χειραφετημένη» δὲν κατάρθωσεν νὰ κάμῃ σειρὰν παραστάσεων ὅπως τὰ «Παναθηναῖα». Μοῦ φθάνει ὅτι ἐπαίχθηκε, ἤρρεσε κ' ἐχειροκροτήθη. Εἶναι γνωστὸν δὲ ὅτι τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, ποὺ ὀργιάζει τὸ τραγοῦδι καὶ τὸ κανκὰν ἐπάνω εἰς τὴν Ἑλλ. σκηνὴν τὸ ποσὸν τῶν παραστάσεων ἑνὸς δράματος δὲν εἶναι ἔνδειξις ἐπιτυχίας. Οὔτε οἱ «Πετροχάριδες» οὔτε τὸ «Χελιδόνι» οὔτε ἡ «Πενταγιώτισσα» ὑπερέβη τὴν δευτέραν διδασκαλίαν. Καὶ ὅμως τὰ ἔργα αὐτὰ ἐπέτυχαν καὶ ὁ κ. Γ. Β. Τσοκόπουλος, τὰ ἔκρινε μὲ πολλὴν ἐνθουσιασμόν.

ΧΡ. ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

Υ. Γ. — Εἰς τὴν ἐπίκρισιν τοῦ ἔργου μου, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖον ἥμισυ τοῦ ἀρθροῦ μου τῶν «Ἀθηνῶν» καὶ ἡ ὁποία ἐγράφη χωρὶς ἀμφιβολίαν εἰς στιγμὴν βρασμοῦ θεατρικῆς ὀρμῆς δὲν θ' ἀπαντήσω. Ὁ κ. Τσοκόπουλος εἶναι ἐλευθέρως νὰ ἔχῃ ὅποιανδήποτε γνώμην θέλει περὶ τῆς «Χειραφετημένης». Καὶ ἂν ἐπειράχθηκε ἀπὸ ὅσα ἔγραψα γιὰ τὴν Ἐπιθεωρήσιν του καὶ ἐρρίχθηκε ἀγρίως κατὰ τοῦ ἔργου μου, ἠδίκησεν, ὀρισμένως, τὸν ἑαυτὸν του περισσότερον. Διότι ἡ καλὴ πίστις τοῦ ἐπέβαλε νὰ φανῇ εἰλικρινέστερος πρὸς τοὺς ἀναγνώστας του, οἱ ὅποιοι, χωρὶς ἄλλο, θὰ ἔτριψαν ἐκκληκτοὶ τὰ μάτια τους, διαβάζοντας τὴν κριτικὴν του εἰς τὰς «Ἀθήνας», τὴν γρονθοκοπομένην ὃχι μόνον πρὸς τοὺς κριτικούς ὁλων τῶν ἄλλων ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν κριτικὴν τῆς συντάξεως τῶν «Ἀθηνῶν». Ἐπειτα, ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι καίτοι ἔκρινεν τὴν «Χειραφετημένην» ὡς «ἀπόπειραν συγγραφῆς δράματος, ἡ ὁποία ἔμεινεν εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀποπείρας», ἐν τούτοις εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ διαβεβαίωσῃ τοὺς ἀναγνώστας του, ὅτι τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἶνε πολὺ ἱκανοποιητικὸν διὰ νέον συγγραφέα ὅπως εἶμαι ἐγώ.

Τὸν εὐχαριστῶ πολὺ γι' αὐτὰ τὰ καλὰ λόγια του, τόσφ μᾶλλον ὅσφ συλλογίζομαι ὅτι διὰ παλαιὸν κριτικὸν, ὅπως ὁ κ. Γ. Β. Τσοκόπουλος, τὸ εὐκολώτερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου ἦτο νὰ γράψῃ, ὅτι τὸ ἔργον μου ἐμαξίλαρῶθηκε κηλῶς...

ΧΡ. Π.

«ΤΟ ΤΙΜΙΟ ΣΠΙΤΙ». — Περὶ τοῦ δράματος αὐτοῦ τοῦ συνεργάτου μας κ. Π. Χόρν ποῦ δημοσιεύει σ' αὐτὸ τὸ φυλλάδιον ἡ «Νέα Ζωή» ἔγραψεν ὁ κ. Τσοκόπουλος εἰς τὰς «Ἀθήνας».

«... Ἐνθ' ἐπαίζετο εἰς τὴν σκηνὴν τὸ δράμα τοῦ κ. Χόρν «Τὸ τίμιον σπῖτι» δὲν ἤμουν βεβαίως μόνος

ἐγὼ ὁ ὁποῖος ἠρώτων τὸν ἑαυτὸν μου ἐὰν ὑπάρχει εἰς τὴν ζωὴν τόση ἀσχημία.

Φαίνεται ἐν τούτοις, ὅτι ὑπάρχει. Κάπου ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀγίαν Τριάδα, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἱερᾶς Ὀδοῦ, ὅπου ὑπάρχουν ἀκόμη τὰ ἄντρα τῶν χασισοποτῶν καὶ τῶν λωποδυτῶν, εἰς τὴν Καστέλλαν τοῦ Πειραιῶς, ὅπου κινεῖται τέλος πάντων τὸ πυκνότερον λαϊκὸν κατακάθισμα, εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ γυρίζουν καθὼς τὰ σχολήκια τὰ γεννώμενα ἀπὸ τὴν σῆψιν, ἀνθρωποὶ ὅπως ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ἀνέβασεν ἐπάνω εἰς τὴν σκηνὴν ὁ κ. Χόρν. Ποῦ τοὺς ἐσπούδασεν αὐτοὺς τοὺς τύπους ὁ συγγραφεὺς τῶν, καὶ μάλιστα ποῦ τοὺς ἐσπούδασε τόσο καλὰ, ὥστε νὰ τοὺς ἀνεβάσῃ μὲ τόσῃ φρικιαστικὴν ἀκρίβειαν ἐπάνω εἰς τὴν σκηνήν; Μυστήριον. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ ἀκροατὴς καὶ ἂν δὲν ἔχῃ ἰδῆ ποτὲ αὐτὰ τὰ κοινωνικὰ μικρόβια, κινούμενα κάτω ἀπὸ τὸ μικροσκοπικὸν τῆς παρατηρήσεως ἀντιλαμβάνεται διαισθητικῶς τὴν ἀλήθειαν τῆς περιγραφῆς τῶν.

Ὁ μέθυσος υἱὸς, ἡ μάνα ἡ «χαροκαμένη» καὶ τρελλή, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ συγγραφεὺς ἔδωκε τὴν διπλὴν ὄρασιν διὰ νὰ βλέπῃ προκαταβολικῶς τὸ δρᾶμα ποῦ θὰ συμβῇ μετ' ὀλίγον, ἡ κόρη ἡ φρικωδὴς ἄσχημος καὶ οἰκτρὰ, ὁ μεσίτης τῶν μοντέλων—ὁ ὀλιγώτερος Ἑλληνικὸς τύπος τοῦ ἔργου—ὁ ζωγράφος ὁ οἰκτρὸς καὶ ἀνάνδρος ποῦ δολοφονεῖ πρὶν νὰ πιθῇ ἀπὸ τὸ παρὰ θυρον, ὁ φίλος τοῦ υἱοῦ χασισοπότης, ὅλοι αὐτοὶ εἶνε τύποι γεμάτοι ἀλήθειαν, χωμένοι εἰς κάποιον πηλὸν μαῦρον καὶ ὄζοντα ἀπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐπλανήθησαν δάκτυλα ἀληθινοῦ τεχνίτου.

Καὶ ὁμολογῶ ὅτι σπανίως εἰς τὸ θέατρον ἡσθάνθη ἔξυπνος τὸν ἐφιάλτην ποῦ πιέζει τὸ στήθος καὶ ἡμπορεῖ ν' ἀποσπᾷ κρυστάλλους. Κάποτε εἰς τὸν «Παρεῖσακτον» τοῦ Μαίτερλιγκ ἔδοξα ἰσχυρὰ τὸ ἴδιον συναίσθημα. Ἐκεῖ ὁμως ὁ παρεῖσακτος εἶνε ὁ θάνατος. Καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ τρομερῶς ἀκόμη εἶνε ἀπείρω ἡμερώτερος καὶ πλέον γαλήνιος ἀπὸ τὴν τρομερὰν ζωὴν.

Μὲ τόσῃ δυνάμει σχεδιασμένον ἀλλὰ καὶ ἐκτελεσθὲν τὸ δρᾶμα τοῦ κ. Χόρν διατὶ ἀπέτυχε, ἢ τοῦλάχιστον διατὶ προσεκάλεσε τόσας διαμαρτυρίας ὥστε νὰ καταβιβασθῇ τὸσον βιαστικὰ ἀπὸ τὸ πρόγραμμα;

Ἐδῶ εἰσερχόμεθα εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀληθείας καὶ τῶν συμβιβαστικῶν ἀξιώσεων τοῦ θεάτρου. Τὸ θέατρον ἔχει ἀξιώσεις, τὰς ὁποίας εἰς κανένα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραβλέψῃ. Ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀπόλυτος ἀλήθεια, ἡ ὑπερτάτη ἀκρίβεια δὲν εἶνε ἀνεκτὴ εἰς τὸ θέατρον. Εἶνε γνωστὸν ὅτι διὰ τὴν σκηνοθεσίαν ἀποτελεῖ ἀξίωμα ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τῶν ἐπίπλων ἀληθινὸς καθρέπτης. Κάποτε εἰς τὴν Ἀρλεζιάναν ὁ κ. Χρηστομάνος ἐτοποθέτησεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀληθινὰ καλάμια. Ἡ ἐντύπωσις ἦτο ἀτυχεστάτη. Τὸ ἴδιον καὶ χειρότερον συνέβη ὅταν ὁ ἴδιος κ. Χρηστομάνος εἰς τὸ «Κράτος τοῦ Ζόφου»

ἐσκόρπισεν ἀληθινὴν κόπρον ζώων εἰς τὴν σκηνήν.

Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἔργου. Ὁ συγγραφεὺς πρέπει νὰ φθάνῃ εἰς τὰ ἐπιτρεπόμενα ὅρια τοῦ ρεαλισμοῦ. Πέραν αὐτῶν ἐνεδρεύει ἡ ἀποτυχία. Καὶ ἐνῶ εἶνε τόσον ἀληθὲς εἰς τὸ ἄντρον τῶν χασισοποτῶν καὶ τῶν μεθύσων ἡ κόρη νὰ εἶνε γεμάτη ἀπὸ στίγματα ἐκφυλισμοῦ, χωλὴ καὶ ἀποτροπαία—ὅπως τὴν παρουσίασεν ὁ κ. Χόρν—φαντάζομαι ὅτι ἐκεῖ ἀκριβῶς ἡ συμβατικὴ τοῦ θεάτρου ἦνοιγε μίαν θύραν εἰς τὸν συγγραφέα νὰ τοποθετήσῃ μίαν ἀντίθεσιν. Ἄν μέσα εἰς αὐτὸ τὸ περιβάλλον τῆς τρομερᾶς ἀσχημίας ἦρχετο κάποιον ἀκτὴς φωτὸς καὶ αὐτὴν τὴν ἀκτὴν τὴν ἔφερνε κοριτσάκι αἰθέριον, ἀναπτυσσόμενον ἀγωνιστικῶς μέσα εἰς ἐκείνην τὴν δηλητηριώδη ἀτμόσφαιραν, θὰ ἐγεννᾶτο ἡ ἀντίθεσις τῶν χαρακτῆρων, θὰ ἐγένετο ἡ διάσπασις τῆς ὁμοιομορφίας τὴν ὁποίαν ζητεῖ τὸ θέατρον.

Ὁ κ. Χόρν ἐπέμεινεν εἰς τὴν πιστότητα τῆς εἰκόνας τοῦ καὶ ἐποδοπάτησε τὰς ἀξιώσεις τοῦ θεάτρου. Ἀλλὰ αἱ ἀξιώσεις δὲν συγχωροῦν καμμίαν περιφρόνησιν. Καὶ τὸ ἔργον καταβίβασθαι ἀπὸ τὸ πρόγραμμα. Ἀδιάφορον ὅμως. Ὁ κ. Χόρν μᾶς ἔδωκε μέτρον δυναμῶν πολὺ ἱκανοποιητικόν. Τὸν περιμένομενον ὅταν θὰ ἐπαναλάβῃ τὰς σχέσεις τοῦ μὲ τὰς ἀξιώσεις τοῦ θεάτρου, καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ τὸν ἴδωμεν πολὺ, πάρα πολὺ ἐπιτυχάνοντα.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντὰ τῆς «Νέας Ζωῆς».

Μὲ μεγάλη μου λύπη ἀναγκάζομαι νὰ διαμαρτυρηθῶ γιὰ ὅσα ἐδημοσίευσεν πρὸ καιροῦ στὸ ἀξιόλογον περιοδικόν σας (σελ. 745—746) ὁ κ. Ἰ. Γκίκας κρίνων τὰ διηγήματά μου μὲ τὸν τίτλον «Ἄητοὶ καὶ Δελείκια».

Σήμερον μόλις διάβασα τὴν κριτικὴν τοῦ κ. Γκίκα καὶ ἀπόρησα ἂν ὅχι γιὰ τίποτε ἄλλο τοῦλάχιστον γιὰ ὅσα φανταστικὰ ἀναφέρει γιὰ τὸ ἔργον μου.

Ἡ ἀμεροληψία σας καὶ τὸ χρέος τὸ δημοσιογραφικὸν ἐλπίζω νὰ σᾶς πείσουν ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ φιλοξενήσῃτε τὰς λίγας αὐτὰς γραμμὰς, ὡς ἐπιβαλλομένην νὰ ἀπάντησιν στὰ γραφόμενα τοῦ κ. Γκίκα. Μὲ κατηγορεῖ ὅτι ἐπιτοφόρησα λελέκια τοὺς αἰμοδιψεῖς Βουλγάρους καὶ ἄητους τοὺς ἥρωας τῆς Μακεδονίας, ἔκαμα γράφει πολὺ κακὰ γιὰ τοῦτο καὶ ἀπολογεῖται γιὰ τὴν χρησιμότητα τῶν λελεκιῶν ὡς ὠφελίμων πτηνῶν. Παρακαλῶ τὸν κ. Γκίκαν νὰ μὴ ἐξηγήσῃ πῶς ἐξάγει αὐτὸ τὸ συμπέρασμα καὶ ποῦ εἶδε γραμμένο μέσα στὸ βιβλίον μου τέτοιο πρᾶμα; Πῶς δὲν ξέρει ὁ κ. Γκίκας ὅτι ἡ φαντασία εἶναι κακὸς σύμβουλος γιὰ τὴν κριτικὴν;

Τὸν τίτλον ἐνὸς διηγήματός μου ἔκαμα καὶ τίτλον τοῦ βιβλίου μου τί ἀπλούστερο; Τί χρειάζονται ἐκεῖ μέσα οἱ Βούλγαροι καὶ ἡ περὶ Δελεικῶν πτηνολογία τοῦ κ. Γκίκα;

Θέλετε νὰ δῆτε πῶς ἀντιλαμβάνονται ἄλλοι τοὺς

«Αητούς και τὰ Λελέκια »; Νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς παραθέσω τὴν γνώμην τοῦ κ. Ν. Λεβίδη τέως Προέδρου τῆς Ἑλλ. Βουλῆς καὶ τώρα ὑπουργοῦ, ἀπὸ ἓνα πολὺ τιμητικὸ γιὰ μένα γράμμα του.

«Ὅρθως τὴν συλλογὴν ἐπεγράψατε οὕτω διότι χωρὶς ποσῶς νὰ σκοπῶ νὰ ἐλαττώσω τὴν ἀξίαν τῶν ἄλλων ἐν αὐτῇ ἔργων, οἱ Ἀητοὶ καὶ Λελέκια ἡγοῦνται αὐτῶν. Ὁραιοτάτῃ ἢ ἔμπνευσις καὶ μεγαλοπρεπεστάτῃ, ἀληθῶς ποιητικῇ. Ἡ τελευταία δὲ παράγραφος τῶν Ἀητῶν εἶναι ἀληθῶς καλλιτέχνημα πολιτικοῦ ἀξιώματος, διαμαρτυρία τῶν ἐλευθέρων ψυχῶν κατὰ τῶν δούλων τὸ φρόνημα τῶν γεννώντων καὶ διατηρούντων τοὺς τυράννους».

«Ἀληθῶς οἱ δούλοι τὸ φρόνημα οἱ τιποτένοι ὡς ὑμεῖς ὀνομάζετε αὐτοὺς πρέπει πανταχοῦ καὶ πάντοτε καὶ ὑπὸ πάντων νὰ καταδιώκονται. Δὲν συμφωνῶ ὅμως καὶ ὅτι ἰσχύουσιν οὔτε φόβος ποτὲ νὰ ἰσχύσωσιν ἐνὸςφ ἢ φύσις παράγει καὶ ἀετούς». κ.λ.π.

Δὲ θέλω κ. συντάκτα τῆς «Νέας Ζωῆς» νὰ ποδεῖξω μὲ τοῦτο ὅτι εἶναι τέλεια τὰ διηγήματά μου. Πρῶτος θὰ παραδεχθῶ κάθε ἐλάττωμά τους, ποτὲ ὅμως ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα μοῦ παρατηρεῖ ὁ κ. Γκίκας μὲ πολλὴν φαντασίαν καὶ μὲ προκατάληψιν.

Μὲ τιμὴ πρόθυμος

X. BAPAENTHS

1 Αὐγούστου 1908. Ἀθήναι

H. HARDUIN. — Ἀπὸ μίαν ὥραιαν νεκρολογίαν ποῦ ἀφιερώνει στὸ «Ἐμπρὸς» ὁ κ. Ζ. Παπαντωνίου εἰς τὸν παγκοσμίον φήμης χρονογράφον τῆς «Matin» Harduin.

«...Ἡ φήμη αὐτὴ δὲν ἦτο παράλογος. Ἡ ἀνθρωπότης, δυσπιστοῦσα πολὺ πρὸς τὴν σοβαρότητά της, ἔχει ἀνάγκην ἀνθρώπων οἱ-ὅποιοι νὰ τὴν κοροϊδεύουν. Ὁ Ἀρντουέν ἀπεδείχθη μοναδικὸς δι' αὐτό. Ὅχι μόνον ἦτο πνεῦμα σπάνιον, ἀλλὰ καὶ νοικοκύρης εἰς τὴ δουλεία του. Ἐχρησιμοποίησεν ἐξυπνότατα τὴν ἐπικαιρότητα τῆς δημοσιογραφίας, διὰ νὰ εἰπῇ πράγματα διαρκῇ. Λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὸν πρωθυπουργόν, ἀπὸ τὸν ἐργάτην, ἀπὸ τὸν λωποδύτην, ἀπὸ τὸν ἐγκληματίαν ἢ τὸν αὐτόχειρα τῆς ἡμέρας, ἔβαζεν εἰς τὰ περαστικὰ αὐτὰ γεγονότα ἓνα ψῆγμα ἐκλάμπρου σατυρικοῦ χρυσοῦ, καὶ τὰ προέπεμπεν εἰς τὴν ἀφανείαν μὲ μίαν παρατήρησιν καὶ μίαν ἀλήθειαν πολυλάκις μνημειώδη. Αὐτὸ εἶνε γενικῶς τὸ χρονογράφημα, τὸ μέγα αὐτὸ ποίημα τῆς ἡμέρας. Ὁ Ἀρντουέν ὅμως διέφερεν ἀπὸ τοὺς χρονογράφους κατὰ τοῦτο ὅτι οὐδέποτε συνεπάθησε πρὸς κανένα πρᾶγμα, ὅτι ἠγνόησεν ἐντελῶς κάθε εἶδους δάκρυ, καὶ ὅτι ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας ἀπὸ τὰ ὁποῖα οἱ ἄλλοι χρονογράφοι βγάζουν συνήθως ἀνθη, αὐτὸς ἔβγαζε πάντοτε τὴν ἄκρη μιᾶς τσουκνίδας. Ἡ ἐποχὴ μας δὲν εἶδε πεσσιμιστὴν τόσον συστηματικὴν, τόσον ταχὺν καὶ σύντομον εἰς τοὺς ὁρισμούς του. Οἱ ἀφορισμοὶ του διὰ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα ἦσαν σύντομοι, ξηροὶ καὶ ἐπιβλητικοὶ ὡς Αὐτοκρατορικὰ Διατάγματα.....»

Εἰς τὰς Ἀθήνας, στὴν πλατείαν τοῦ Κήπου ποῦ εὐρίσκεται πλησίον τῆς Ρωσικῆς ἐκκλησίας ἐστήθη ὁ «Συλοθραύστης» τοῦ Φιλίππου. Μεταφέρονται μερικὰ γραμμὰς ἀπὸ ἓνα ὥραϊον ἄσθρον τοῦ κ. Θωμοπούλου ποῦ τὸ ἐξυμνεῖ στὰς «Ἀθήνας».

«...Ἐνα κορμὶ ποῦ μέσα του καὶ γύρω ἐβασίλευεν ἡ ἁρμονία τῆς ζωῆς, σκυμμένο μὲ τὸν πλέον ἀγέρωχον τρόπον, ὥραϊο μὲ ὅλην τὴν ἐντασιν τῆς νανικῆς ὁμορφιάς, ἐν σῶμα ποῦ ἡ ἀληθινὴ δύναμις ξεχύνεται σὲ ὅλα τὸ μυικὸ σύστημα, ἀβίαστα, ἀνεπιτήδευτα, χωρὶς καμμιὰ προσπάθεια δεξιτεχνικῆς ἱκανότητος, εἰς ὀργανισμὸς ὕγιης τοῦ ὁποῖου ἡ ἐνέργεια, αἱ δυνάμεις, ἡ σκέψις, κάθε ἀνθρωπινὴ προσπάθεια τέλος καὶ κάθε πόθος μὲ τὰ τεττωμένα ἐκεῖνα μπράτσα, μὲ τοὺς τέοντας ἐντεταμένους ποῦ βάζει ὅλην τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου γιὰ νὰ σπάσῃ τὸ ἄγονον ξύλο κατ' ἀπὸ τῆς ρίζης τοῦ δένδρου καὶ νὰ ξεριζώσῃ τὸ κακό...»

Εἰς τὸν «Mercure de France» τῆς 16 Αὐγούστου, ὁ κ. Philéas Lebesgue εἰς τὰς σελίδας ποῦ ἀφιερώνει στὰ Νεοελληνικὰ Γράμματα, κρίνει μὲ κολακευτικὰς λέξεις τὴν «Χειραφετημένην» τοῦ κ. Χρ. Παπαζαφειροπούλου. Γράφει ἐπίσης διὰ τὴν «Γαλάτειαν» τοῦ Βασιλειάδου, τῆς «Ἀλυσίδος» τοῦ κ. Ταγκοπούλου, τὸν «Πτωχοπρόδρομον» τοῦ κ. Πολέμη, τὰ «Τραγοῦδια τοῦ Βλάμη», τὸν «Ταμπούρα καὶ Κόπανο» τοῦ κ. Πάλλη, καὶ τὴν «Ἀγέννητη» τοῦ κ. Δημητράκοπούλου. Κάνει ἐπίσης μίαν σύντομον ἐπιθεώρησιν τῶν Ἑλληνικῶν περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως τῆς ὀγδοηκονταετηρίδος τοῦ μεγάλου Ρώσου συγγραφέως Λέοντος Τολστόϊ ἀναδημοσιεύομεν ἀπὸ τὴν «Ἐρευναν» ἐπικαιρὸν μελέτην περὶ αὐτοῦ τοῦ κ. Π. Δρακούλη.

Ἐξεδόθη εἰς τὸ Μιλάνον τῆς Ἰταλίας ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ἑλισσαίου Μπριγγέντι «Νεοελληνικὴ Χρηστομάθεια» περιέχουσα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ ἔργα διαφόρων Ἑλλήνων ἀποθανόντων καὶ ζώντων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, ἄρθρα ἑλληνικῶν ἐφημερίδων, ὑποδείγματα ἐμπορικῆς ἐπιστολογραφίας, παροιμίας κ.λ.π.

Εἰς τὸν 11ον ἀριθμὸν τοῦ Γαλλικοῦ περιοδικοῦ «Les heures littéraires Illustrées» δημοσιεύεται μετὰ φρασὲς τῆς «Ἀσχημῆς Ἀδελφῆς», τοῦ ὥραϊου διηγήματος τοῦ ἀλυσμονήτου Δ. Βικέλα.

Ἀπέθανεν εἰς τὸ Villers εἰς ἡλικίαν 57 ἐτῶν ὁ Γάλλος ποιητὴς Λουδοβίκος Legendre.

Εἰς τὴν «Νέαν Σκηνὴν» ἐπαίχθησαν τὰ «Τρία φιλιὰ» τοῦ μοναδικοῦ μας κ. Χρηστομάνου καὶ εἰς τὸ «Πανελλήνιον» ἡ «Φωτεινὴ Σάντρη» τοῦ κ. Ξενοπούλου, Προσεχῶς δὲ θὰ παυχθῇ τὸ «Κόκκινον Πουκάμισο» τοῦ κ. Σ. Μελά. Περὶ αὐτῶν θὰ γράψωμεν στὸ ἐπόμενο φυλλάδιον.

Ἀπὸ τὸ προσεχὲς φυλλάδιον—ὁπότε ἡ «Νέα Ζωὴ» εἰσέρχεται εἰς τὸ πέμπτον ἔτος τῆς ἐκδόσεώς της—θ' ἀρχίσῃ ἡ δημοσίευσις τοῦ «Μαέστρου», ἑκτενοῦς διηγήματος Κερκυραϊκῆς ὑποθέσεως τοῦ κ. Ἱ. Γκίκας.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ. — Γ. Α. Ἀρβανιτάκη, «Βερενίκη», τραγωδία τρίπρακτος. Τύποις Ἰωάννου Πολίτου, Καίρον.